

TERMINOLOGIA POLITICII REGIONALE EUROPENE

The Terminology of European Regional Policy

Silvia PITIRICIU, Associate Professor Ph.D.,
University of Craiova

Abstract: Among EU policies, the regional development sector has generated a socio-economic terminology promoted within institutions, in documents, in media. Its correct use also involves linguistic knowledge. In Romanian, the lexemes (simple units, syntagmata, acronyms) are loan translations from French and English. The analysis of the definitions involves issues of semantic transparency or opacity. The accessibility degree is reflected into the passage from official language to informal language.

Keywords: terminology, regional Policy, sense, calque, syntagma

Într-o lume aflată în permanentă schimbare, Uniunea Europeană dorește să devină o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii¹, care să susțină competitivitatea și creșterea economică, îmbunătățirea calității vieții, crearea de locuri de muncă și dezvoltarea durabilă. În acest scop, politica regională constituie o componentă importantă a politicilor de dezvoltare; este expresia solidarității UE cu țări și regiuni mai puțin dezvoltate și reprezintă un obiectiv important al Strategiei Europa 2020, de creștere economică pentru următorii zece ani.

1. Conceptul de *politică regională* se definește drept „ansamblu de politici structurale menite să promoveze reducerea și eliminarea disparităților dintre diferitele regiuni ale statelor membre, în scopul asigurării unei dezvoltări armonioase a întregului spațiu comunitar”.² Componentele definite astfel se concretizează în *coeziune economică, socială și teritorială*, valorificarea punctelor forte ale fiecărui teritoriu, dezvoltarea inovației și creșterea productivității, o infrastructură inteligentă pentru transporturi și energie, dezvoltarea afacerilor. Acestea le este caracteristică o terminologie proprie, economică și sociopolitică, promovată în instituțiile și în documentele europene, precum și în media, a cărei cunoaștere este necesară pentru înțelegerea principiilor și a mecanismelor funcționării la nivelul spațiului comunitar.

2. Termenii prin care se definește politica regională³ au un statut diferit ca grad de accesibilitate. Se prezintă sub formă de unități lexicale simple și compuse, sub formă de sigle. Unii au sensuri explicite: *buget, extindere, evaluare, inovare, monitorizare, parteneriat, programare, categorii de cheltuieli, dezvoltare rurală, dezvoltare urbană, cooperare transnațională, cooperare interregională, cooperare transfrontalieră, ocuparea forței de*

¹ Cf. José Manuel Barroso, Președintele Comisiei Europene, în discursul despre Europa 2020 (http://ec.europa.eu/europe2020/index_ro.htm)

² DETUE, p. 571.

³ Pentru corpusul de termeni am utilizat documentele Uniunii Europene, *Politica regională*, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/index_ro.cfm

muncă, *Comitetul de monitorizare, Comitetul de coordonare a fondurilor* etc. Au o frecvență mare în uz, apărând în contexte diferite. Oferim câteva exemple: „Fișierele prezintă situația veniturilor și a cheltuielilor din 2011 și 2012, defalcate după surse de venit, respectiv *categorii de cheltuieli*, pentru toate municipiile, orașele și comunele din țară”. (<http://www.zf.ro/zf-24>, 26.06.2013, *Veniturile și cheltuielile fiecărui oraș și comună din România*); „Fondurile europene alocate României pentru *dezvoltarea rurală* au ajuns la o rată de absorbție efectivă de aproape 59%, bani rambursați României de Comisia Europeană (CE), potrivit lui George Turtoi, Directorul General al Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP)”. (<http://www.evz.ro/detalii/stiri>, 11.08.2013, *Câte contracte cu fonduri UE au fost reziliate pe dezvoltare rurală. Plus, Cele mai mari greșeli făcute de beneficiari*); „Continuând linia de reprezentare a Regiunii Centru în cadrul proiectelor de *cooperare interregională europeană*, Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru implementează începând cu luna ianuarie a acestui an proiectul *GRISI PLUS – Geomatica și Soluții Informatică pentru Zonele Rurale*, finanțat de Comisia Europeană în cadrul programului INTERREG IV C”. (<http://www.ziarulunirea.ro>, 31.01.2012, *Un nou proiect de cooperare interregională implementat de ADR Centru*); „Ministrul Fondurilor Europene, Eugen Teodorovici, a fost prezent, astăzi, la reuniunea *Comitetului de Monitorizare* a Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice (POS CCE)”. (<http://www.gds.ro/Economie>, 3.06.2013, *Ministrul Fondurilor Europene a participat la Comitetul de Monitorizare a POS CCE*).

În terminologia specifică Uniunii Europene, o serie de concepte prezintă un grad de dificultate în înțelegerea semnificațiilor. De exemplu: *adiționalitate, autoritate de audit, autoritate de certificare, autoritate de gestionare, cheltuieli eligibile, cheltuieli neeligibile, coeziune economică și socială, coeziune teritorială, criterii de convergență, dezangajare automată, obiectivul „convergență”, politică de coeziune, fond de coeziune, fonduri structurale, regiuni de dezvoltare, subvenții globale* etc. Sunt termeni care nu sunt utilizați în mod obișnuit, fiind mai puțin transparenți semantic sau chiar opaci. Definițiile lor sunt riguroase, puțin accesibile nespecialiștilor.

Adiționalitatea este unul dintre principiile de bază care guvernează alocarea fondurilor structurale⁴, mai exact se referă la contribuțiile financiare provenind din fondurile structurale, la obligația ca „finanțarea Uniunii Europene să nu înlocuiască fondurile alocate la nivel național, ci să suplimenteze ceea ce administrațiile centrale ar cheltui în mod obișnuit pentru activități de dezvoltare”⁵. Contextele în care apare termenul în presă nu sunt întotdeauna relevante pentru înțelegerea semnificațiilor: „O *adiționalitate* puternică, pe baza căreia se apreciază performanța fondurilor de garantare, atât la nivel european, în cadrul AECM (Asociația Europeană a Fondurilor Mutuale), cât și la nivel mondial, este reprezentată de numărul de locuri de muncă susținute pe seama garanțiilor emise”. (<http://m.manager.ro>, 6.03.2013, *Cine susține sectorul IMM din România*); „Dacă pentru perioada 1994-1999 principiile de implementare a FS erau: concentrarea, parteneriatul, programarea (coerența internă), *adiționalitatea* (coerența externă), subsidiaritatea, pentru perioada următoare, acestea

⁴ Prima referire juridică la principiul adiționalității a apărut în 1975, când a fost instituit Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR). ([http://www.fsenordest.ro/BIBLIOTECA/23.08.2010/Manual despre Politica de Coeziune Economică și Socială în UE.pdf](http://www.fsenordest.ro/BIBLIOTECA/23.08.2010/Manual%20despre%20Politica%20de%20Coeziune%20Economică%20și%20Socială%20în%20UE.pdf))

⁵ <http://www.euroavocatura.ro/dictionar>

au devenit: Principiul programării, Principiul parteneriatului; *Principiul adiționalității*, Principiul monitorizării, controlului și al evaluării”. (<http://www.europeana.ro>, 6.08.32013, *Fondurile structurale – Europeana.ro*)

Autoritatea de Audit este un organism public sau privat național, regional sau local, desemnat de statul membru pentru fiecare program operațional; se ocupă cu verificarea funcționării eficiente a sistemului de gestionare și control, monitorizează conformitatea proiectului cu reglementările naționale și europene⁶. Contextele sunt vagi pentru înțelegerea sensului: „*Autoritatea de Audit* a Curții de Conturi a transmis Comisiei Europene raportul favorabil pentru deblocarea Programului Operațional Sectorial de Transport (POS-T), informează, marți, Ministerul Transporturilor”. (<http://www.banknews.ro>, 15.05.2013, *MT: Autoritatea de Audit a Curtii de Conturi a transmis CE raportul favorabil pentru deblocarea POS-T*); „Totodată, actuala *Autoritate de Audit* își va menține rolul și pentru noul program”. (<http://www.curierulnational.ro>, 22.06.2013, *MDRAP rămâne Autoritate de Management*)

Criteriile de convergență reprezintă condiții necesare intrării unui stat în Uniunea Economică și Monetară (raportul dintre deficitul public și PIB nu trebuie să depășească 3%; raportul dintre datori publică și PIB nu trebuie să depășească 60% ; trebuie să existe o stabilitate durabilă a prețurilor etc.)⁷. Contextele în care apar nu ajută la înțelegerea sensurilor: „*Criteriile de convergență* reprezintă testul economic de evaluare a stadiului de pregătire a unei economii pentru a participa la etapa a treia a Uniunii Economice și Monetare”. (<http://www.bnro.ro>, 10.08.2013, *Criteriile economice*); „*Criteriile de convergență* la zona euro ar putea fi schimbate, susține guvernatorul BNR, Mugur Isărescu, care nu crede însă într-o relaxare exagerată a acestora, menționând că România trebuie să intre cât mai repede în zona euro, însă prin accelerarea reformelor”. (<http://www.indexstiri.ro>, 26.02.2009, *Isărescu: Criteriile de convergență la zona euro ar putea fi schimbate, dar nu văd multă relaxare*)

Dezangajarea automată este un principiu⁸ care privește situația în care nu se introduc cereri de plată pentru sumele alocate unui program, până la sfârșitul celui de-al doilea an de la adoptarea acestuia; fondurile necheltuite până la data menționată încetează să mai fie disponibile pentru programul respectiv. De exemplu: „Efectele acestei modificări s-ar reflecta în reducerea semnificativă a pragurilor de *dezangajare automată* aferente anilor menționați”. (<http://m.business24.ro>, 21.05.2013, *Opinie. Ce inseamna pentru Romania propunerea Comisiei Europene de prelungire a aplicarii regulii "n+3"?*); „Această inițiativă a Ministrului Fondurilor Europene, domnul Eugen Teodorovici, vizează următoarele aspecte cu efect pozitiv: – Creșterea gradului de absorbție, prin utilizarea tuturor economiilor rezultate din semnarea contractelor de achiziții la valori mai mici decât cele estimate inițial; – Utilizarea sumelor disponibile ca urmare a aplicării corecțiilor financiare; – Diminuare în mod semnificativ a riscului de *dezangajare automată*, în contextul în care există o preocupare deosebită pentru identificarea unor surse de finanțare corespondente sumelor afectate de riscul de decommitere”. (<http://www.editie.ro>, 5.06.2013, *Lămuriri cu privire la modificarea Ordonanței de Urgență nr. 64/2009*)

⁶ http://ec.europa.eu/europe2020/index_ro.htm

⁷ Sunt fixate prin Tratatul de la Maastricht, cf. DETUE, p. 279-280.

⁸ Mecanismul este introdus în anul 1999, pentru a fi aplicat în cazul programelor din perioada 2000-2006.

Politica de coeziune este strategia UE de promovare și sprijinire a unei dezvoltări armonioase a tuturor statelor membre și a regiunilor UE⁹. Contextele nu ajută la înțelegerea sensurilor: „Raportul strategic privind implementarea programelor din cadrul *politicii de coeziune* pentru perioada 2007-2013 reunește informațiile puse la dispoziție de statele membre, care se referă în majoritatea cazurilor la perioada de până la sfârșitul anului 2011”. (<http://www.fonduri-structurale.ro>, 19.04.2013, *Comisia Europeană a publicat Raportul Strategic pe Politica de Coeziune 2007 - 2013!*); „Documente programatice ale Comisiei Europene pentru *politica de coeziune* 2014-2020 care ne pot ajuta în a face lobby pentru o axă prioritară sau instrumente dedicate voluntariatului, educației nonformale și lucrului cu tinerii!” (<http://www.tinapse.ro>, 19.07.2013, *Propuneri legislative ale Comisiei Europene pentru Politica de Coeziune 2014-2020*)

Abrevierile reprezintă un segment lexical care ridică probleme de decodare când nu au alături formele întregite. Siglarea este un procedeu preferat pentru formațiile lexicale lungi, nume de instituții, de organisme create în cadrul UE. De exemplu: ADR (*Agenția pentru Dezvoltare Regională*)¹⁰, organism nonguvernamental, nonprofit, care elaborează și propune spre aprobare Consiliului pentru dezvoltare regională strategia de dezvoltare regională, programele de dezvoltare regională și planurile de gestionare a fondurilor; FEDR (*Fondul European de Dezvoltare Regională*)¹¹ are ca obiectiv consolidarea coeziunii economice și sociale prin corectarea dezechilibrelor dintre regiuni, dezvoltarea infrastructurii și investițiile care creează locuri de muncă, încurajează întreprinderile mici și mijlocii, proiectele de dezvoltare locală; FSC (*Fonduri Structurale și de Coeziune*)¹², parte a politicii structurale comunitare, ce urmărește reducerea disparităților dintre nivelurile de dezvoltare ale diferitelor regiuni; FSE (*Fondul Social European*)¹³ vizează o dezvoltare economică și socială echilibrată, sprijinind politicile naționale pentru ocuparea forței de muncă; CSNR (*Cadrul strategic național de referință*)¹⁴, este document strategic național prin care se stabilesc prioritățile de intervenție ale Instrumentelor Structurale (*Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune*); GECT (*Gruparea Europeană de Cooperare Teritorială*)¹⁵ are în vedere aplicarea proiectelor de cooperare teritorială cofinanțate de către Comunitate sau realizează acțiuni de cooperare teritorială la inițiativa statelor membre.

În general, în media astfel de sigle sunt însoțite de forma întregită a unității lexicale: „În contextul politicii de coeziune pentru perioada 2007-2013, acest regulament stabilește regulile, normele și principiile comune aplicabile *Fondului European de Dezvoltare Regională* (FEDR), *Fondului Social European* (FSE) și *Fondului de Coeziune*”. [<http://europa.eu>, 7.08.2013, *Dispoziții generale FEDER – FSE – Fondul de coeziune (2007-*

⁹ Coeziunea economică și socială își are originile în *Tratatul de la Roma* (1957), unde se face referire la reducerea disparităților regionale, cf. DETUE, p. 174. Conceptul de coeziune economică și socială apare pentru prima dată într-un act, odată cu *Actul Unic European* (1986), însă *Tratatul de la Maastricht* (1992) este cel care introduce coeziunea economică și socială printre obiectivele prioritare ale Uniunii.

¹⁰ DETUE, p. 102.

¹¹ FEDR este înființat în anul 1975.

¹² Cf. DETUE, p. 357.

¹³ FSE este creat în anul 1958.

¹⁴ CSNR a fost elaborat de către Ministerul Economiei și Finanțelor și adoptat de Comisia Europeană în anul 2007.

¹⁵ GECT este înființată în anul 2006.

2013)]; „Cadrul Strategic Național de Referință (CSNR) reprezintă documentul strategic național prin care se stabilesc prioritățile de intervenție ale Instrumentelor Structurale (Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de Coeziune)”. (<http://www.fonduri-ue.ro>, 5.04.2012, *Cadrul Strategic Național de Referință 2007-2013*); „GECT (*Gruparea Europeană de Cooperare Teritorială*) este o structură nouă, reglementată de Regulamentul nr. 1082 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind instituirea *Grupării Europene de Cooperare Teritorială*, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 210 din 31 iulie 2006”. (<http://www.mdrt.ro>, 6.08.2013, *Gruparea Europeană de Cooperare Teritorială*)

Unele acronime utilizate în eurojargon sunt de origine engleză, având forme omonime cu antroponimele; ele sunt adoptate de toate țările UE, fapt ce le permite să circule mai ușor în instituții și în media: JASMINE, JASPERS, JEREMIE, JESSICA. Cunoașterea semnificației lor este importantă pentru utilizatorii din întreg spațiul european: JASMINE (*Joint Action to Support Microfinance Institutions in Europe* „Acțiunea comună în sprijinul instituțiilor de microfinanțare din Europa”)¹⁶ se adresează întreprinderilor mici și persoanelor excluse social care doresc să desfășoare o activitate cu titlu independent, dar care nu au acces la serviciile bancare tradiționale; JASPERS (*Joint Assistance to Support Projects in the European Regions* „Asistența Comună pentru Susținerea Proiectelor din Regiunile Europene”)¹⁷ urmărește ameliorarea cooperării dintre Comisia Europeană și marile organisme financiare europene; JEREMIE (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises* „Resurse Europene Comune pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii”)¹⁸ este un instrument financiar instituit de Comisia Europeană împreună cu Banca Europeană de Investiții și Fondul European de Investiții; JESSICA (*Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas* „Sprijin European Comun pentru Investiții Durabile în Zonele Urbane”)¹⁹ susține creșterea economică și crearea de locuri de muncă.

Pentru nespecialiști, contextele în care se utilizează aceste nu ajută la înțelegerea semnificațiilor: „În primele trei luni ale anului 2010 va fi lansată o nouă cerere pentru a selecta alți 30 de furnizori de microcredite din afara sectorului bancar, pentru a beneficia de asistență tehnică prin JASMINE”. (<http://ec.europa.eu>, 5.08.2013, *Instrumente speciale de sprijin*); „JASMINE urmărește sprijinirea instituțiilor de acest tip care se află în faza de dezvoltare și care funcționează pe principiile dezvoltării durabile sau aproape de aceste principii”. (<http://www.startups.ro>, 25.08.2013, *JASMINE va sprijini microcreditarea IMM-urilor*); „JASPERS este un parteneriat între Comisia Europeană (Direcția Generală Politica Regională), Banca Europeană de Investiții (BEI), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW)”. (<http://ec.europa.eu>, 5.08.2013, *Instrumente speciale de sprijin*); „Programul JASPERS este destinat proiectelor majore (de peste 25 milioane de euro, în domeniul mediului și peste 50 milioane de euro în alte domenii)”. (<http://legestart.ro>, 2.06.2012, *Programul Operațional Regional va include și izolarea termică a blocurilor*); „JEREMIE – Resurse

¹⁶ Este lansată în anul 2009.

¹⁷ JASPERS este un instrument de asistență tehnică pentru cele douăsprezece țări care au aderat la UE în 2004 și 2007.

¹⁸ JEREMIE promovează utilizarea instrumentelor de inginerie financiară pentru a spori accesul IMM-urilor la finanțare, prin intervenții ale fondurilor structurale.

¹⁹ Această inițiativă sprijină dezvoltarea urbană durabilă și regenerarea prin mecanisme de inginerie financiară.

europene comune pentru microîntreprinderi și IMM-uri – este o inițiativă a Comisiei Europene dezvoltată împreună cu Fondul European de Investiții”. (<http://ec.europa.eu>, 5.08.2013, *Instrumente speciale de sprijin*); „Peste 1.500 de companii medii și mici au putut obține credite de investiții, cu ajutorul programului JEREMIE, administrat de Fondul European de Investiții”. (<http://rnews.ro>, 17.06.2013, *Programul JEREMIE a facilitat credite pentru 1.500 de IMM-uri*); „JESSICA – Sprijin european comun pentru investiții durabile în zonele urbane – este o inițiativă a Comisiei Europene dezvoltată în cooperare cu Banca Europeană de Investiții (BEI) și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (CEB)”. (<http://ec.europa.eu>, 5.08.2013, *Instrumente speciale de sprijin*); „Brașovul va fi unul din primele orașe unde va deveni operațional Programul „Jessica“ al Băncii Europene de Investiții (BEI), prin care vor fi finanțate lucrări de dezvoltare durabilă ale orașului”. (<http://www.monitorulexpres.ro>, 11.06.2013, *Programul „Jessica” pentru centrul istoric al Brașovului*).

3. Cercetarea termenilor politicii regionale arată că aceștia sunt traduși în limba română, fiind calcuri din franceză și engleză²⁰. De exemplu: *adiționalitate*, cf. fr. *additionnalité*, engl. *additionality*; *autoritatea de certificare*, cf. fr. *autorité de certification*, engl. *certifying authority*; *cooperare interregională*, cf. fr. *coopération interrégionale*, engl. *interregional cooperation*; *coeziune economică și socială*, cf. fr. *cohésion économique et sociale*, engl. *economic and social cohesion*; *Fondul de coeziune*, cf. fr. *Fonds de cohésion*, engl. *Cohesion fund*; *Fonduri structurale*, cf. fr. *Fonds structurels*, engl. *Structural Funds*; *Gruparea Europeană de Cooperare Teritorială*, cf. fr. *Groupement européen de coopération territoriale*, engl. *European Groupings for Territorial Cooperation*; *obiectivul „convergență”*, cf. fr. *objectif «convergence»*, engl. *Covergence Objective*; *program operațional*, cf. *programme opérationnel*, engl. *Operational Programme* etc.

4. Politica regională europeană operează cu o terminologie bine definită în documentele UE și în instrumentele cu care lucrează specialiștii (glosare, dicționare), dar care pentru cetățeanul de rând constituie adesea un obstacol în înțelegerea semnificațiilor și a mesajului. Conținutul definițiilor este mai mult sau mai puțin accesibil publicului larg, în funcție de gradul de cultură economică și sociopolitică al utilizatorilor. Mulți termeni noi apar cu ocazia unei conferințe, unui congres etc., situație în care se semnează documente oficiale, se dialoghează pe teme de politici comunitare. Neinventarierea acestor termeni în glosare sau în dicționarele de uz general ale limbii române îngreunează cunoașterea; presa scrisă nu oferă întotdeauna explicații complete pentru înțelegerea sensurilor terminologiei comunitare.

Prezența elementului străin în terminologia fiecărei limbi oficiale este relevantă. În general, acronimele de origine engleză sunt ușor adoptate, dată fiind forma economică, „atractivă” și uzul frecvent. Necunoașterea semnificației acestora face dificilă comunicarea și creează riscul unor confuzii, a unor erori. Instituțiile naționale și internaționale, presa, televiziunea, internetul au meritul de a pune în valoare terminologia comunitară. Pentru a se asigura însușirea corectă de către publicul larg, se impune colaborarea dintre specialiști și lingviști pentru elaborarea periodică a unor dicționare explicative. Normarea acestor termeni

²⁰ Pentru termenii din franceză, am utilizat documentele Uniunii Europene, *Politique régionale*, http://ec.europa.eu/regional?policy/glossary/index_fr.cfm, iar pentru engleză, *Regional Policy*, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/index_en.cfm

este necesară pentru a se asigura înțelegerea mesajului, cunoașterea drepturilor și a legislației europene.

Bibliografie

Bărbulescu, Iordan Gheorghe, Răpan, Daniela, *Dicționar explicativ trilingv al Uniunii Europene* (DETUE), Iași, Editura Polirom, 2009.

****Politica regională*, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/index_ro.cfm

****Politique régionale*, http://ec.europa.eu/regional?policy/glossary/index_fr.cfm

****Regional Policy*, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/index_en.cfm

[http://www.fsenordest.ro/BIBLIOTECA/23.08.2010/Manual despre Politica de Coeziune Economica și Sociala în UE.pdf](http://www.fsenordest.ro/BIBLIOTECA/23.08.2010/Manual%20despre%20Politica%20de%20Coeziune%20Economica%20și%20Sociala%20în%20UE.pdf)

http://ec.europa.eu/europe2020/index_ro.htm

<http://www.euroavocatura.ro/dictionar>

Surse Web

<http://www.zf.ro/zf-24>

<http://www.ziarulunirea.ro>

<http://m.manager.ro>

<http://m.business24.ro>

<http://www.fonduri-structurale.ro>

<http://europa.eu>

<http://www.mdrt.ro>

<http://www.banknews.ro>

<http://www.startups.ro>

<http://rnews.ro>

<http://www.evz.ro/detalii/stiri>

<http://www.gds.ro/Economie>

<http://www.europeana.ro>

<http://www.editie.ro>

<http://www.tinapse.ro>

<http://www.fonduri-ue.ro>

<http://ec.europa.eu>

<http://www.curierulnational.ro>

<http://legestart.ro>

<http://www.monitorulexpres.ro>